

SVEA HOVRÄTT
Miljööverdomstolen
Rotel 1308

DOM
2007-10-25
Stockholm

Mål nr
M 300-07

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, miljödomstolen, deldom den 8 december 2006 i mål nr M 208-06, se bilaga C

KLAGANDE

1. Arne Edström
2. Mikael Åström
3. Margit Åström
4. John Åström
5. Agneta Nyberg
Ombud för 1-5: Ann Lindblom, Bergkullevägen 267, 461 66 Trollhättan

6. Gerd Edstrand
7. Hasse Edstrand
8. Tabitha Sundquist-Dahl
9. Börje Dahl
10. Inga-May Söderström
Ombud för 6-10: Ann Lindblom, Bergkullevägen 267, 461 66 Trollhättan och Stina Wedman, Annero Norrby, 644 36 Torshälla

11. Stina Wedman
12. Sune Wiik
13. Ann-Kristin Ludvigsson
14. Eva Söderström
15. Robert Öhman
16. Jan Rönnberg
17. Olle Ludvigsson
18. Inga-May Bylund
19. Kjell-Ove Strandberg
20. Peder Käck
21. Christina Sisth
22. Ann-Sofi Forsberg
23. Jan-Olof Sikström
24. Emanuel Sandman
25. Lina Karlsson
26. Helene Öhman
27. Mats Andersson
28. Sune Forsberg
29. Sandra Eriksson
30. Peder Persson
Ombud för 12-30: Stina Wedman, Annero Norrby, 644 36 Torshälla

31. Ingela Kenneman, Ava 32, 914 92 Lögdeå

32. Dödsboet efter Märten Kenneman, c/o Ava 32, 914 92 Lögdeå

33. Sveriges Ornitologiska förening, c/o Per Hansson, Ferievägen 66, 918 32 Sävar
Ombud: Per Hansson, adress som ovan

MOTPART

Svevind AB, 556552-0680, Långviksvallen 22, 922 66 Taveljö
Ombud: Advokaterna Nils Ryrberg och Mårten Bengtsson, Box 16295, 103 25
Stockholm

SAKEN

Tillstånd till gruppstation för vindkraft på Gabrielsberget, Nordmalings kommun

---

MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Miljööverdomstolen avslår överklagandena.
  2. Miljööverdomstolen avvisar yrkandena om ersättning för rättegångskostnader som framställts av Ann Lindbloms huvudmän och av Sveriges Ornitologiska förening.
-

BAKGRUND

Umeå tingsrätt, miljödomstolen, har i deldom den 8 december 2006 givit Svevind AB tillstånd till gruppstation för vindkraft på Gabrielsberget, Nordmalings kommun. Frågan om åtgärder för att begränsa verksamhetens påverkan på rennäringen sköts upp och sattes på provotid under två år. Deldomen har överklagats av ett antal sakägare och föreningar.

Den 12 april 2007 fastställde regeringen i ärendena M2005/1851/F/P och M2006/3003/F/P en detaljplan för Gabrielsberget, Nordmalings kommun. Detaljplanen medger etablering av 40 vindkraftverk inom planområdet. Detaljplanen är för närvarande föremål för rättsprövning hos Regeringsrätten.

I beslut den 11 maj 2007 avgjorde Miljööverdomstolen ett antal preliminärfrågor, om bl.a. jäv, res judicata, rättegångsfel och skadestånd. Miljööverdomstolen har den 17-20 september 2007 hållit huvudförhandling med syn i målet.

YRKANDEN M.M. I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Ann-Kristin Ludvigsson m.fl. (i fortsättningen Stina Wedmans huvudmän) har yrkat i enlighet med vad som framgår av bilaga A.

Stina Wedman har för egen del och för Sune Wiiks del yrkat i första hand att Svevind AB:s ansökan skall avslås. I andra hand har de yrkat att vindkraftverket närmast fastighetsgränsen till Aspeå 1:9 ska tas bort. I tredje hand har de yrkat att vindkraftverket närmast fastighetsgränsen till Aspeå 1:9 flyttas så att de kan utnyttja sin fastighet till uppförande av fritidshus och i fjärde hand har de yrkat att vindkraftverket närmast fastighetsgränsen till Aspeå 1:9 flyttas så att de kan utnyttja sin fastighet för vindkraftproduktion.

Arne Edström m.fl. (i fortsättningen Ann Lindbloms huvudmän) har yrkat i enlighet med vad som framgår av bilaga B.

Sveriges Ornitologiska förening (SOF) har yrkat att Miljööverdomstolen undanröjer miljödomstolens deldom.

Ingela Kenneman har i första hand yrkat att projektet inte kommer tillstånd. Om tillstånd ges har hon i andra hand yrkat att beräknad ljudnivå inte överstiger 33 dB(A) vid hennes fastighet. Vid bullerberäkningen skall aggregatens ingångsdata, källstyrkan, vara den maximala för aggregatet i fråga. Ingela Kenneman motsätter sig tidvisa stopp för enskilda aggregat.

Svevind AB (i fortsättningen bolaget) har yrkat att samtliga av motparterna framställda yrkanden ogillas och att Miljööverdomstolen fastställer miljödomstolens dom. Svevind AB har dock medgivit yrkandet om att säkerhet bör ställas på så sätt att bolaget efter det femte året fram till och med det femtonde året på ett spärrat konto avsätter 150 000 kr per år och verk.

UTVECKLING AV TALAN I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har åberopat i huvudsak samma grunder och omständigheter som vid miljödomstolen, med följande tillägg och förtydliganden.

Stina Wedmans huvudmän

Lokalisering, planer och program

Lokaliseringen är olämplig. De närmast boende till planerad anläggning är fastighetsägarna i Östra Nyland med 1,6 km till närmaste vindkraftverk, boende i Aspeå har 3 km till området. Byarna är delägarförvaltade. Samfällid mark är bland annat Aspeå fåbodar och Trefaldighetskällan som är fornminnen. Aspeå fåbodar är ett uppskattat utflyktsmål i kommunen och det ligger mindre än en kilometer från närmaste verk. 10 kilometer bort mot havet till ligger Kronörens naturreservat och Världsarvet Höga Kustens norra del ligger 30 km bort. Sveriges riksdag har antagit ett planeringsmål och inte ett utbyggnadsmål för förnyelsebara energikällor på 10 TWh och 17 TWh. Länsstyrelsens planunderlag består av en konfliktanalys som ger en regional bild av möjligheterna att etablera storskalig vindkraft i länet som helhet. Planeringsunderlaget kan användas i diskussioner om alternativa lokaliseringar. Planeringsunderlaget behöver dock kompletteras med landskapsanalys, information om lokala intressen, ledningsnät m.m. På länsstyrelsens hemsida finns kartor som visar på lämpliga områden på 71 och 103 meter över nollplansförskjutningen i Västerbottens län. Länsstyrelsen konstaterar i sin utredning att fördjupade studier måste göras. Länsstyrelsens bedömning av Gabrielsbergets lämplighet är schematisk och översiktlig. Några områden i Västerbotten som utgör riksintresse för vindkraften finns inte utpekade.

Projektet på Gabrielsberget är unikt i många avseenden, dels på grund av dess storlek, totalhöjd och effekt, dels för att det är den första landbaserade vindkraftspark som ska uppföras i Sverige samt att lokaliseringen sker på myrmark och i kuperad terräng. Bolagets föreslagna alternativa placeringar går helt emot det syfte som lagstiftningen och praxis samt myndigheternas rekommendationer avser.

Planområdet omfattar 2300 hektar men endast 800 hektar tas i anspråk av vindkraftsparken. Det måste med andra ord finnas andra utformningsalternativ som är möjliga inom området. Det har inte berörts någon gång att projektet skulle vara ekonomiskt ogenomförbart om Svevind inte får uppföra exakt 40 verk på Gabrielsberget i exakt de lägen som redovisats. Vindmätningar har utförts i Teracommasten som befinner sig nedanför berget. Först 2007 har vindmätningar utförts uppe på berget. Det saknas uppgifter i MKB:en beträffande hur stor minskningen av produktionen skulle bli om lokaliseringen av verk skulle ske på alternativa platser i området, troligen en marginell effekt. Det är oklart vilka vägar som kommer att användas vid transporter till och från området. Hur anslutningen till kraftledningen skall ske är inte känt. Bolaget uppger att det finns tre olika alternativ. Den enda anpassningen som bolaget har gjort utifrån miljöhänsyn rör att man ändrat en vägdragning av hänsyn till myrmark klass 1. Det är dock fortfarande så att vindkraftverken kommer att placeras i myrmark klass 1 och kommer dessutom att innesluta värdekärnor. En 20 km lång bilväg skall dessutom dras genom området.

När det blir fråga om en eventuell exploatering av ett stort opåverkat område, bör det noga övervägas om inte verksamheten hellre bör förläggas till ett område som redan är påverkat, dvs. i anslutning till industri- eller arbetsområden eller inom korridor i landskapet som redan har tagits anspråk för trafikleder eller ledningar (prop. 1997/98:45 II s. 30). Intresset av att skydda Gabrielsberget som ett stort opåverkat mark- och vattenområde har ökat p.g.a. den omfattande infrastrukturella utvecklingen som har skett i närområdet och i hela regionen. Det är av stor betydelse i nutid och ett framtida perspektiv att stora opåverkade områden finns tillgängliga för allmänheten, framförallt i ett kustnära område.

Påverkan på landskapsbilden samt vindkraftverkens placering och produktionskapacitet

Företaget har spridit ut vindkraftsparken så mycket som möjligt inom planområdet och även skapat åtskilda grupper inom området, exempelvis fyra stycken vindkraftverk på Orrmyrberget närmast Ava och Aspeå. Det finns ingen arkitektonisk idé redovisad bakom utformningen av vindkraftsparken. Det är vår bedömning utifrån materialet som har presenterats av bolaget att det som huvudsakligen har styrt utformningen är att varje fastighetsägare ska få minst ett vindkraftverk på sin mark och att verket ska placeras så högt som möjligt. Företaget har enbart beaktat sina egna intressen att maximera produktion och vinst samt att få till stånd ett godkännande så fort som möjligt. Vad som också är viktigt är att fastighets-ägarna ska få bilväg och därmed stor och förbättrad möjlighet till avverkning på sin mark. Vindkraftverken nr 14, 28, 29, 35 har flyttats över fastighetsgränser ett antal gånger. Såsom verken är placerade på detaljplanens utställningshandling samt samrådscharta oktober 2005 är den lämpligaste placeringen med tanke på markförhållandena. Kraftverken med uppställningsplatser hamnar i de andra fallen delvis i myrmark. Enbart för att fördela verk jämnt mellan upplåtande markägare har verken därefter placerats i lägen med undermåliga markförhållanden och/eller för nära varandra. Markupplåtare ser ut att ha företräde framför naturvärden.

Det är viktigt i en bedömning av lokaliseringsprincipen att kunna bedöma huruvida verken är effektiva och produktiva. Den enda möjligheten att göra en sådan bedömning är om sökandena redovisar antalet fullasttimmar. Därtill kommer frågan om parkeffekt. Detta innebär att maximalt antal fullasttimmar inte erhålls, på grund av det sätt som vindkraftsparken är planerad, med verk som står för nära varandra i förhållande till den idealpark som bolaget nämner i MKB:en. Bolaget har inte redovisat några beräkningar på parkeffekt, endast nämnt olika procenttal. Procenttalen på parkeffekten har varierat trots att utformningen hela tiden varit densamma. Därför måste bolaget inkomma med underlag som visar vad som gäller i denna fråga. De ideala avstånden mellan verken frångås på så många ställen att anläggningen inte bör få genomföras.

Bolagets landskapsanalys är inte tillräcklig. Vid projektering av vindkraftsanläggningar är fotomontage och animeringar ett viktigt redskap för att gestalta den påverkan som anläggningen kommer att få på när- och boendemiljön samt landskapsbilden. Denna information gör det möjligt för samtliga parter att kontrollera, på ett tydligt och enkelt sätt, att alla uppgifter är korrekta. Bolagets argument rörande den ekonomiska rimligheten i att enbart göra fem fotomontage är svår att förstå med

tanke på projektets storlek. Ingen animering har gjorts under någon del av processen. Vidare ifrågasätts de fotografier som finns i MKB:en.

Påverkan på flora, fauna och vattendrag

De miljö kvalitetsmål som inte uppfylls i projekt Gabrielsberget är: Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt växt och djurliv, Grundvatten av god kvalitet, Levande sjöar och vattendrag, God bebyggd miljö, Säker strålmiljö. Beträffande myllrande våtmarker finns även ett delmål för Västerbotten där det anges att skogsbilvägar i möjligaste mån inte bör byggas över våtmarker med höga natur- eller kulturvärden eller så att dessa påverkas negativt på annat sätt. Berggrunden är inte lämplig för bergförankring, därför kommer gravitationsfundament att krävas. En hydrologisk undersökning bör göras innan tillstånd ges. Hela komplexet med klass 1 och 2 myrar berörs då bergsplatån är en vattendelare med närmare tiotalet olika avrinningar fördelade i alla väderstreck. Ytor utanför själva verksamhetsområdet har förbindelse med detta via vattenvägar, ytliga som osynliga i myrmarkerna. De som äger fastigheter nära Toppmyran och Djupmyrbäcken är rädda för att bolagets projekt kommer att bidra till översvämningar. Detta har hänt förut då Toppmyran blev utdikad. De vill ha garantier för att detta inte kommer att hända och att bolaget åtar sig att ta ansvar för detta om det skulle hända, både miljömässigt och ekonomiskt. Även Trefaldighetskällan i Nyland kan komma att påverkas negativt. Samtliga sakägare är oroliga för att deras dricksvatten kommer att påverkas.

Skogen på Gabrielsberget är skyddad från avverkning p.g.a. höga naturvärden. Dessa skyddade träd, myrtallarna, kommer att avverkas. Dessutom kommer avverkningen i stort att öka då skogsbilvägar tillkommer. Bergkrönets impedimentsskogar är skyddade enligt skogsvårdslagen. Om det finns skogsbilsvägar kommer fastighetsägarna självklart att använda dessa för sitt bruk av skogen. Miljööverdomstolen bör ta hänsyn till den framtida negativa påverkan som ett rationellt skogsbruk utgör för det stora opåverkade området och den negativa påverkan som kommer att träffa natur-, kultur- och friluftsvärden i området. När skogen huggs ner kommer rovfåglar att söka sig till området. Det kommer att innebära stor risk för deras liv. Projektet kommer att innebära biotopförluster för både flora och fauna.

Gabrielsberget är avrinningsområde för Vinan och Fäbodbäcken som i sin tur avvattnar i Aspan, Aspån, som är havsöringsförande och av allmänt fiskeintresse. I samband med intrång på myrmarken som förser Aspan med vatten är det viktigt att minimera intrång för att förhindra att myren syresätts. En eventuell syresättning av myrarna kan leda till oxidation av sulfidföreningar som i sin tur kan leda till att tungmetaller frigörs. Tungmetaller påverkar fiskbeståndet samt dricksbrunnarnas vatten. De trummor som man planerar att anlägga kan vidare bli vandringshinder för fisk.

Buller

Bullernivåer över 45 dB(A) beräknas uppkomma vid Aspeå fäbodan enligt miljökonsekvensbeskrivningen. Fäbodarna är en del av Aspeå bys jord- och skogsbrukshistoria med kända personhistoriska anekdoter, således ett del av bygdens kulturarv, och har i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister beteckningen Nordmaling 229:1. Det finns i dagsläget inga som helst störningskällor vid Aspeå fäbodan och stugan vid Svartsjön.

Följdverksamheter

I det aktuella ärendet har bolaget redovisat att vägbyggnation, grundläggning av fundament (bygglov) och framdragningen av kraftledning ska ske i enskilda separata prövningar. Därtill säger verksamhetsutövaren att vattendrag, våtmarkernas hydrologi eller dricksvattnet inte kommer att påverkas av uppförandet av vindkraftsparken. Företagets argument för att inte göra någon samlad bedömning i dessa frågor är att man inte vet exakt hur dragningar av ledningar och vägar kommer att bli. Företaget säger vidare att man bedömer att det inte blir någon negativ inverkan. Vilka underlag denna bedömning bygger på framgår inte av ansökan eller miljökonsekvensbeskrivningen då bolaget inte har redovisat någon geologisk eller hydrologisk undersökning. Det finns ingenstans uppgift om att vissa hushåll får sitt dricksvatten från Gabrielsberget i MKB:en, trots att detta framkommit vid samråd. Det finns heller ingen redovisad utredning rörande vägbyggnation utifrån Transport-manualen för Vestas V90 eller Enercon E82 som bolaget nu talar om att använda. Det saknas dokumentation både i fråga om tillvägagångssätt samt eventuell hydrologisk påverkan på myrkomplexet vid sprängning på bergshällarna.

Skuggor

Praxis är att skuggor beräknas på den störningskänsliga ytan alternativt en uteplats på 5x5 meter. Som det nu är beräknat, på en lodrät öppning i fasaden om 1 x 1 meter, visas endast skuggor inomhus genom en liten fönsteröppning. För Aspeå fåbodar yrkas därför att hela den öppna ytan som används för samlingar och evenemang utgör beräkningsgrund. Där är ju själva platsen utomhus som gör fåbodarna möjlig för folksamlingar.

Hindersbelysning

Frågan om hinderbelysning är av väsentlig betydelse i detta ärende med tanke på projektets stora antal verk och verkens höga totalhöjd samt placeringen på ett berg. Hinderbelysning kommer att framhäva vindkraftsparken och medföra en negativ påverkan av landskapsbilden även under dygnets mörka timmar. Eftersom vindkraftsparken är väldigt utspridd och saknar en geometrisk struktur samt är placerad på en bergsplatå kan detta innebära omfattande hinderbelysning vilken kan medföra en mycket negativ visuell påverkan.

Övriga störningar

Det ifrågasätts att jakten, som det står i MKB:en, endast kommer att påverkas i begränsad utsträckning. Möjligheterna för fastighetsägarna att jaga och att arrendera ut mark för jakt kommer att påverkas negativt. Samtliga sakägare har fiskerättigheter i Aspeå fiskevårdsområde eller Saluåns fiskevårdsförening i samband med sina fastighetsinnehav. Det finns stor risk för att fiskevattnet och fiskemöjligheterna blir negativt påverkade p.g.a. sprängningsarbetena vid uppförande av vindkraftsparken. Elektromagnetiska fält uppstår vid transformatorstation samt ledningsgata från området.

Stina Wedman och Sune Wijk

Om projektet tillåts innebär det betydande inskränkningar i nyttjanderätten på deras fastighet. Skogsbruket kan fortgå, men i övrigt blir nyttjandet kringskuret. En

förhandsförfrågan beträffande bygglov som gjordes 2004 för att uppföra fritidshus på fastigheten avslogs på grund av att bullret från vindkraftparken kan bli för högt. Det blir även omöjligt att uppföra ett eget vindkraftverk på marken p.g.a. de avstånd som krävs till Svevinds verk.

Ann Lindbloms huvudmän

MKB:en kan inte godkännas. Den är mycket missvisande, felaktig och undermålig. Alternativa platser är inte korrekt redovisade eftersom dessa skall redovisas lika bra som huvudalternativet. Ett färdigt planeringsunderlag har saknats vid ansöknings-tillfället. I miljökonsekvensbeskrivning saknas ett helhetstänkande i störningsfrågan. Det är vidare oklart vem som ansvarar för ett återställande av området och vem som har betalningsansvaret.

Intrång i landskapet

Det är 800 hektar orörd natur i Gabrielsberget som kommer att offras i projektet. Precis sådana områden som ska skyddas enligt miljöbalken. Just här ska man uppföra 40 gigantiska verk med en totalhöjd på 150 m. Länsstyrelsen bör förklara varför de går emot sina egna miljömål. En befogad fråga är om myrmarkerna skall klassas ner efter etableringen. Vid kontakt med länsstyrelsen efter förhandlingen i miljödomstolen framkom att klass 1-myrmarkerna kommer att klassas om till klass 2 efter etableringen och att klass 1 myrarna inte längre kommer att vara myrmark. Detta borde ha framgått av MKB:en. Den är väldigt luddig beträffande denna viktiga naturtillgång. Det står att myrmarkerna påverkas marginellt vilket är en lögn. De kompletterande undersökningar som Fiskeriverket förut krävde bör göras samt en ytterligare undersökning rörande cesium. Det saknas en fågelinventering i MKB:en och man har heller inte undersökt fåglarnas flyttsträckor. Det ifrågasätts om bolaget har rätt kunskap och kompetens. Det ifrågasätts om någon vetenskapsman har varit inblandad. Försiktighetsprincipen enligt miljöbalken skall tillämpas och därmed ska man inte låta människor och renar vara försökskaniner. De kommer att bli irreversibla miljöskador. Myrmarker är kända depåer för miljögifter. Nordmaling drabbades hårt av Tjernobykatakastrofen 1986 så antagligen innehåller myrmarkerna både kvicksilver och cesium. Någon utredning är inte gjord. Det finns en stor fara för att även vattnet och fisken förorenas av farliga ämnen. Verken kommer att förstöra den obrutna vackra horisonten. Enligt lokal Agenda 21 får man inte förstöra myrmark, speciellt inte den som är högst klassad, dvs. myrmarken på Gabrielsberget. I MKB:en har man inte tagit hänsyn till de långvariga effekterna.

Lokaliseringen

Gabrielsberget har en känslig natur och är dessutom en urgammal kulturbygd. Det enda skäl som talar för lokaliseringen är den påstådda blåsten som det inte har lämnats in några bevis för att den existerar. Dessa beräkningar bör visas upp. Det blåser mycket på andra håll i Sverige. Man borde ha undersökt de södra delarna av landet bättre. Det är ju dit som strömmen skall transporteras. Norrland bör inte exploateras ytterligare, i alla fall inte stora områden med orörd natur med rikt fågel- och djurliv. Lokaliseringen innebär att ett närbeläget rekreationsområde helt försvinner. Närbelägna Natura 2000-områden förstörs också helt eller delvis exempelvis Lögdeälvens dalgång, Kronören, Lidbergsgrottorna samt Aspeå fåbodrar. Sverige har förbundit sig genom internationella

avtal att skydda dessa områden från exploatering. Renarna kommer inte att trivas i området efter vidkraftparkens uppförande. Att förstöra renbetet är förbjudet i lagen.

Följdverksamheter

Sakägarna befarar att Stridbäcken kommer att påverkas. Denna bäck tål inte många dagars regn förrän vattnet kommer alltför snabbt och tomterna eroderas. Utdikning på Gabrielsberget vore en katastrof för bäcken och fisket, särskilt bäckforell. Farhågor finns också om att det finns farliga ämnen i myrarna, kvicksilver och cesium som kommer att rinna ut i bäckarna och näraliggande vattensystem. Djupmyrbäcken kan också komma att översvämmas. Störande trafik dygnet runt befaras.

Övriga störningar

Vindkraftverkens belysning oroar och det befaras att det kommer att bli en kraftigt upplyst himmel vid de 40 aggregaten. Nyttjandet av fastigheterna kommer att beskäras och några skadestånd har sakägarna inte blivit erbjudna. Hälsosärlig strålning kommer att uppkomma efter det att högspänningsledningen sätts upp. Orre och tjäder som finns på Gabrielsberget kommer att försvinna. Det hänvisas också till den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna (EKMR) där det finns ett skydd för boendemiljö och hälsa. De kontrakt som bolaget har ingått med markägarna under hösten 2002 bör presenteras. Det finns personer som får ekonomisk vinning p.g.a. miljöförstöringen. För övrigt har bolaget även erbjudit personer i trakten billigare el. De sakägare som är emot projektet har dock inte fått några erbjudanden. Dessa erbjudanden bör visas. Näringslivsfrågor, turism, fiske och kulturmiljö har inte belysts av bolaget. Bolaget bör även redovisa olycksrisker och hälsorisker med vindkraftverken. Det finns många rapporter om detta. Målet har inte blivit utrett i miljödomstolen och är fortfarande inte utrett. Boendemiljön kommer att bli förstörd, negativa synintryck, buller och förstörd natur. Skoteråkningen och skidåkningen vintertid blir omöjlig. Likaså kommer långa promenader, bär- och svampplockning samt jaktmöjligheter att omintetgöras. Att minska viltet och förstöra dess livsmiljöer resulterar inte i en hållbar utveckling.

Sveriges Ornitologiska förening

Miljödomstolen har i sin deldom inte beaktat föreningens eller Ångermanlands ornitologiska förenings yttranden. Det råder alltför stora brister i MKB:en. En godkänd MKB är en förutsättning för en process. Framför allt är fågelinventeringarna undermåliga, särskilt beträffande kartläggande av flyttande fåglars rörelser över Gabrielsberget. Bolagets utredning rörande alternativa platser är mycket undermålig.

Lokalisering

Det är svårt att förstå varför Västerbottens första stora, och Sverige hittills största, landbaserade vindkraftspark föreslås i ett av de ytterst få kustnära ostörda skogsområden med klass 1 och 2 myrar. Varför har man inte undersökt möjligheten att med enkla skogsavverkningar skapa de rätta förutsättningarna för vindkraft i redan exploaterade höjdlägen. Huvuddelen av hela norrlandskustens skogar är mycket hårt exploaterade av skogbruk och genomkorsas av ett myller av skogsbilvägar vilket har resulterat i tydligt minskad förekomst av en rad skogslevande djur- och fågelarter. Ostördheten var för övrigt ett huvudkrav för att en myr skulle klassas som klass 1.

Ornitologiska aspekter

Nordmalingsfjärden, Rödsviken och åkrarna i Olofsfors, som ligger i anslutning till Gabrielsberget, är viktiga rastplatser för tusentals fåglar både höst som vår. Att i ett sådant område anlägga en av Sveriges största landbaserade vindkraftsparker kräver noggranna förstudier av både fågelsträcken och vilka fåglar som häckar i området. En stor del av våra rovfåglar, tranor och andra termikflyttare som sträcker längs Norrlandskusten, använder sig av de bergskammar som finns längs kusten för att ta höjd (termicera) mellan glidetapperna. Även småfåglar använder sannolikt dessa berg som landmärken under sin flyttning. Det finns fåglar på Gabrielsberget som är skyddade av EU:s fågelskyddsdirektiv. Djur och stora vindkraftverk går inte ihop, särskilt känsliga är havsörn och ormråk. En noggrannare undersökning av vilka häckande fåglar som finns i området måste göras. Det räcker inte med tre dagars studier utan bör vara en omfattande inventering över minst en hel häckningssäsong. En förstudie av de häckande fåglarna bör göras under minst två år innan projektet godkänns. Vid eventuellt godkännande och etablering av en vindkraftspark bör ett uppföljningsprogram utformas så att man kan se om vindkraften berör fågellivet. Detta program bör sträcka sig några år efter man kört igång.

En bättre beskrivning om hur ledningar och transformatoranläggningarna är utformade behövs. Detta för att kunna förebygga kollisionsrisker, eldöd och andra potentiellt negativa effekter på fågellivet. Även färgsättning och ljussättning på vindmöllorna bör noggrannare tänkas igenom och utredas innan. Planer som skulle innebära att vindmøllor byggs i anslutning till våtmarkerna i området bör göras om så att dessa vindmøllor flyttas eller tas bort.

I MKB:en anförs att området hyser starka stammar av tjäder och orre, men att vindkraftverken inte bedöms störa dessa på ett betydande sätt. Det ifrågasätts hur en sådan bedömning kan göras utan att man tagit reda på var spelplatserna för de nämnda arterna finns. Det är självklart att om ett verk ställs på en tjäderspelplats blir störningen betydande. Etablering av vindkraftverken ökar hotet för skogsavverkningar i området som uppstår i och med att vägar till vindparken dras upp på berget.

Bullrets inverkan på fågellivet är inte tillräckligt berört. Det finns vetenskapliga studier som visar att häckande fåglar påverkas negativt (undviker området) av buller från vägar och järnvägar starkare än 45 dB(A). Denna nivå lär uppnås kring de planerade möllorna. Bättre utredning av bullret bör alltså genomföras eller dess effekter utifrån befintliga modeller tillämpas på det aktuella projektet.

Ingela Kenneman och dödsboet efter Märten Kenneman

Deras fritidshus vid Svartsjön får enligt de bullerberäkningar som sökanden gjort ljudnivåer som överstiger 40 dB(A), dvs över de värden som vanligen brukar gälla som högsta tänkbara ljudnivå. Beräkningarna innehåller inte några marginaler betingade av de osäkerhetsfaktorer som alltid följer på beräkningar.

Bolaget

Bolaget har på ett författningsenligt sätt genomfört samråd, upprättat miljökonsekvensbeskrivning och ansökningshandlingar samt även i övrigt uppfyllt de krav som kan

ställas på verksamheten. Bolaget hävdar att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken har iakttagits. De störningar som ostridigt uppkommer är objektivt sett begränsade och acceptabla. Miljödomstolen har handlagt och bedömt målet på ett korrekt sätt och någon grund för att ogilla ansökan av detta skäl föreligger inte. Vindkraftanläggningen på Gabrielsberget kommer att bidra till det av riksdagen antagna planeringsmålet om utbyggnaden av vindkraftverk. Länsstyrelsen i Västerbottens län har funnit att Gabrielsberget är lämpat för vindkraftsutbyggnad. Bedömningen har grundats på vindförhållandena på berget och det intrång utbyggnaden på berget bedömts medföra. Även genom en lagakraftvunnen detaljplan har lagts fast att området är lämpligt för utbyggnad av vindkraft. Nyttan av anläggningen har redovisats och vid avvägningen mot det intrång den självfallet medför, har nyttoövervikt ansetts föreligga. Bolaget anser att den bedömningen är helt korrekt. Lokaliseringen av vindkraftanläggningen till Gabrielsberget är enligt bolagets uppfattning tillåtlig och miljödomstolens bedömning helt korrekt. Den av bolaget upprättade MKB:en har även i Miljööverdomstolen blivit föremål för kritik av motparterna. Bolaget vidhåller att beskrivningen med de kompletteringar som skett under handläggningen är tillräcklig för att bedöma konsekvenserna av anläggningen. Bolaget menar att det finns olika miljöaspekter hänförliga till dels anläggningsskedet, dels driftskedet. Under anläggningsskedet kommer störningarna främst att kunna hänföras till trafiken och visst byggbuller i anslutning till de platser där kraftverken skall uppföras och de vägar som ska iordningställas för transporter. Under driftskedet kommer störningarna att vara hänförliga till ett visst buller, skuggor och påverkan på landskapsbilden. Konsekvenserna av alla dessa störningar har bedömts och utförligt redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen och gjorda kompletteringar.

Buller

Bolaget har godtagit att Naturvårdsverkets riktvärden skall gälla för verksamheten på Gabrielsberget. Med tanke på rådande planförhållanden och bebyggelse finns ingen anledning att föreskriva strängare riktvärden. Vid vissa förutsättningar kan enligt beräkningarna stugan vid Svartsjön hamna inom eller i närheten zonen där bullernivån överstiger 40 dB(A) men denna situation kan hanteras genom att det närmast belägna verket i sådana situationer tillfälligt stängs av. Det buller som uppkommer under anläggningsskedet blir temporärt och begränsat. Endast i ringa omfattning kan transporter av anläggningsdelar genom områden med bebyggelse i närheten komma att bli aktuell efter godkännande av tillsynsmyndigheten. Masstransporterna kommer att bli begränsade.

Skuggor

Bolaget bedömer att verksamheten inte kommer att förorsaka någon skuggbildning på tomter intill bostadshus eller skuggbildning i övrigt som skulle kunna medföra något hinder. Topografin och vegetationen medför att skuggbildningen inte kommer att bli besvärande vid vare sig Aspeå fåbodar eller stugan vid Svartsjön.

Påverkan på landskapsbilden

Vindkraftparken kommer att vara placerad på Gabrielsberget och förvisso utgöra ett påtagligt inslag i landskapsbilden. De kommer dock inte att påverka någon särskilt unik landskapsbild med havsutsikt, fjällvy eller liknande. Något tillåtlighetshinder kan inte anses föreligga av detta skäl. Bolaget har av motparterna kritiserats för att

animationerna inte presenterats med rotorbladen i rörelse. Miljödomstolen har däremot funnit efter genomförd syn och genomgång av målet att det inte föreligger några svårigheter att föreställa sig tornen med verken i drift. Bolaget delar domstolens uppfattning.

Rennäringen

Beträffande verksamhetens eventuella inverkan på rennäringen enades bolaget och samebyn om ett villkor (villkor 7) och att frågan om åtgärder för att minska eventuell inverkan på rennäringen sätts på provotid.

Följdverksamheter

Uppförandet och driften av vindkraftverken kommer inte att medföra någon åtgärd eller verksamhet som kräver tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken. Bolaget anger att halvtrummor företrädesvis bör användas vid vägbyggen över vattendrag. Bolaget kan dock inte åta sig att alltid använda halvtrummor eftersom länsstyrelsen kan komma att ställa andra krav vid någon enskild passage. Anslutningen av vindkraftanläggningen till elnätet kommer att ske i enlighet med vad bolaget och koncessionshavaren kan enas om. Den ledningsdragnings som därvid blir aktuell kommer att prövas i särskild ordning. I målet har bolaget redovisat några alternativa sträckningar och redovisat att samtliga ur miljösynpunkt är godtagbara.

Lokaliseringen av tornen

Stina Wedman har begärt att bolaget skall redovisa exakta placeringar av tornen och åberopat uppgifter i bolagets nyhetsbrev om pågående fortsatta undersökningar av vindförhållandena på Gabrielsberget. Bolaget får i anledning av Wedmans begäran förtydliga att den exakta lokaliseringen ännu inte är fastställd och yrkandet kan därför inte tillmötesgå. De genomförda undersökningarna är för närvarande föremål för utredning hos tillverkaren av de vindkraftverk som är tänkta att uppföras. I sammanhanget skall framhållas att de alternativa lokaliseringar som utreds inte påverkar den i målet redovisade utbredningen av ljud från anläggningen i negativ riktning. Inte heller kommer det visuella intrycket av anläggningen i dess helhet att påverkas negativt. Övervägda justeringar ifråga om lokaliseringen av verken kommer inte att påverka omfattningen av transporter, behov av vägar eller påverka naturmiljön mer än ytterst marginellt. De våtmarker som är känsliga är skyddade och vägarnas lokalisering styrs genom bl. a. den detaljplan som gäller för området. Den av bolagets webbredaktör införda uppgiften i nyhetsbrevet är beklagligtvis något missvisande i det den anger att den "exakta placeringen" skulle vara fastställd. För tillfället framstår det som mest troligt att vindkraftsverk av typen Enercon E82 kommer att användas och att verken kommer att förankras i marken med hjälp av gravitationsfundament.

REMISSYTTRANDEN I MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Energimyndigheten

Energimyndigheten vill understryka vikten av riksdagens och regeringens tydliga ställningstaganden, t.ex. genom vindkraftpropositionen (2005/06:143), innebärande att vindkraften måste ges en högre prioritet i samhället än tidigare. Ökad elproduktion från vindkraft är ett nationellt intresse som ska främjas och därför måste få tillgång till mark- och vattenområden. Elproduktion från vindbruk måste därmed också få synas i sam-

hället samtidigt som etableringen av vindbruk ska ske i balans med andra intressen.. Vindkraftsparken skulle med en beräknad årsproduktion på 300 GWh bidra med en betydande andel miljöanpassad elproduktion. Med denna etablering uppfylls nästintill länets regionala planeringsmål på 303 GWh. Etableringen utgör också ett viktigt bidrag för att uppnå det nationella planeringsmålet för vindkraft.

Etableringen är placerad i ett område med goda vindförutsättningar. Huvuddelen av det aktuella området uppfyller Energimyndighetens kriterier för riksintresse för vindkraft. Området kommer med stor sannolikhet med i det beslut om riksintresse för vindkraft som Energimyndighet kommer fatta i september/oktober 2007.

Försvarmakten

Ifrågavarande ansökan från bolaget att bygga vindkraftverk på Gabrielsberget inverkar inte på flyglederna till närbelägna militära flygplatser. Försvarmakten har därför ingen erinran mot den sökta vindkraftsparken under förutsättning att belysning anordnas som skall vara tänd dygnet runt och synlig horisonten runt. Belysningskravet baseras på verkets totala höjd över marken (GND) enligt följande. När rotorspetsen understiger 150 m GND skall maskinhuset förses med FLGR = Medelintensivt rött blinkande ljus. När rotorspetsen är/överstiger 150 m GND skall maskinhuset förses med FLGW = Höginintensivt vitt blinkande ljus.

Svenska Kraftnät

Sökanden avser att ansluta vindkraftsanläggningen till Vattenfalls 130 kV nät i området. Under förutsättning att anläggningen inklusive tillhörande nät uppfyller gällande elektriska och säkerhetsmässiga föreskrifter har Svenska Kraftnät inget att erinra mot anslutningen. Eftersom anläggningen ansluts i norra Sverige, vilket är ett område med produktionsöverskott, kommer anläggningen att bidra till att överföringarna på stamnätet i sydlig riktning ökar. Detta enskilda projekt kommer inte att medföra att förstärkningar eller utbyggnader av stamnätet till södra Sverige aktualiseras. Dock planeras för närvarande en mängd stora vindkraftsprojekt i norra Sverige och så småningom kommer nätåtgärder att bli nödvändiga om dessa planer förverkligas.

Länsstyrelsen i Västerbotten

Länsstyrelsen har fått i uppdrag av Energimyndigheten att utpeka områden som är av riksintresse för vindkraften, detta är dock ännu inte utfört. Länsstyrelsen har endast pekat ut områden som är intressanta för fortsatt utredning. Gabrielsberget är ett sådant område. Länsstyrelsen anser att Gabrielsberget kan anses utgöra riksintresse för vindkraft utifrån den information som kommit fram i ärendet som visar att området är intressant för vindkraft och att området är lämpligt utifrån de kriterier för riksintressen som satts upp av Energimyndigheten.

Fiskeriverket

Under förutsättning att planerade åtgärder inte kommer att beröra Stridbäckens vattenområde är Fiskeriverkets bedömning att vindkraftsparken inte kommer att medföra negativ påverkan av betydelse på det allmänna fiskeintresset. Sökanden har tidigare uppgett att det kunde bli aktuellt med vissa förstärkningsarbeten eller rätningar av

vägen längs Stridbäcken. Fiskeriverket har i anledning härav påtalat risken för påverkan på Stridbäcken, som är en viktig reproduktionslokal för bl.a. havsöring och därför av betydelse för det allmänna fiskeintresset. Åtgärder av den typ som planeras av sökanden bör betraktas som vattenverksamhet om åtgärderna sker inom Stridbäckens vattenområde. Sökanden har dock i sin ansökan bedömt att åtgärderna inte är tillståndspliktiga och har inte heller närmare redovisat vilka åtgärder som planeras längs Stridbäcken. Då redovisning saknas har Fiskeriverket inte kunnat ta slutlig ställning till vilka eventuella effekter som åtgärderna kommer att få på det allmänna fiskeintresset. Bristen på underlag gör att Fiskeriverket inte anser sig kunna ta slutlig ställning i frågan. För att Fiskeriverket ska kunna göra en ordentlig påverkansbedömning av de planerade åtgärderna längs Stridbäcken krävs en närmare beskrivning av vad dessa åtgärder innebär och en MKB.

Boverket

Boverket konstaterar att påverkan på landskapet alltid blir stor från vindkraftsparker, men att Gabrielsberget inte är en så känslig miljö att platsen av det skälet skulle vara olämplig för vindkraftsetablering. Verket är av den principiella uppfattningen att väl lokaliserade stora vindkraftsparker ger en god hushållning med landskapet om alternativet är att nå motsvarande energiproduktion med hjälp av flera mindre anläggningar.

I överklagandena framförs synpunkter om att landskapet förfulas och yrkanden görs om fördjupade landskapsanalyser. Det är Boverkets uppfattning att de analyser och illustrationer som förekommer i MKB:en är tillräckliga för att ge en uppfattning om hur verksamheten kommer att påverka landskapet efter genomförande. Det kan inte råda någon tveksamhet om att vindkraftverken blir väl synliga över stora områden. Att så är fallet kan inte med automatik innebära att påverkan på landskapet är så stor att verksamheten inte kan komma till stånd. En bedömning av påverkan på det berörda landskapet måste göras i varje enskilt fall. Riksdagen har fastställt ett planeringsmål för att främja vindkraftsutbyggnad. Att bygga ut vindkraft är bland annat därmed ett starkt allmänt intresse. Denna faktor har betydelse för bedömningen av vilken påverkan vindkraftsutbyggnaden kan tillåtas medföra. En viss påverkan på landskapsbilden måste därför accepteras.

När det gäller Gabrielsberget är avståndet till bostäder relativt stort. Det finns, enligt MKB:en som hör till tillståndsansökan, ett par stugor inne i parken. Huruvida dessa berörs av överklagandena framgår inte tydligt av de till Boverket översända handlingarna. Är stugorna fritidshus bör de bedömas som bostadshus. Det bör i sådana fall vara klart, t.ex. genom inlösen, att de inte framgent kommer att användas för bostadsändamål. Utöver boendemiljöer bör också andra känsliga miljöer beaktas. Det kan handla om "obruttet fjäll", reservat med ostördhet som särskild kvalitet, högfrekventerade rekreationsområden som skärgårdar mm. Avståndet till sådana områden spelar in och även synvinkeln (både i höjd- och sidled) har betydelse. Vad gäller Gabrielsberget är det relativt få sådana områden som berörs och i de flesta fall ligger områdena på relativt stort avstånd från anläggningen. Enligt Boverket är det få platser där vindkraftsparken kommer att dominera synfältet. I de överklaganden som nu tillsänts Boverket framkommer inga fakta som föranleder Boverket att göra en annan bedömning av ärendet än tidigare.

Luftfartsstyrelsen

Luftfartsstyrelsen har, i samråd med flygplatschefen och chefen för trafikflygledningen på Örnsköldsviks flygplats samt efter kontakter med Försvarsmakten, kommit fram till att vindkraftparken inte kommer att påverka de civila in- och utflygningsprocedurerna vid Örnsköldsviks flygplats. Det finns redan andra hinder i området som styr detta.

Gällande frågan om hindermarkering pågår för närvarande arbete med att förändra gällande föreskrift med hänsyn till att vindkraftverk har en rörlig övre del, rotorn. Förslaget till ny föreskrift är ute på remiss. Förslaget innebär att hindermarkeringen skall placeras överst på vindkraftverkets fasta del. Upp till 149,99 m ändras karaktären från rött fast och lågintensivt ljus till rött medelintensivt och blinkande ljus. För vindkraftverk med höjden 150 m eller högre gäller att hindermarkeringen skall utgöras av vitt högintensivt och blinkande ljus. Motivet bakom karaktärsförändringen är att det måste gå att särskilja fasta hinder från hinder som har en övre rörlig och omarkerad del. För vindkraftparker föreslås särskilda regler gälla som bl.a. innebär att inte varje enskilt vindkraftverk behöver markeras. Den nya föreskriften förväntas gälla från och med den 1 januari 2008. För vindkraftparken kommer dock Luftfartsstyrelsen att kräva hindermarkeringsljus i enlighet med det nya förslaget till föreskrift.

Kammarkollegiet, Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Nordmalings kommun, miljö- och byggnämnden i Nordmaling, har beretts tillfälle till yttrande men avstått.

Bolagets svar på remissyttrandena

Fiskeriverkets yttrande

I anledning av Fiskeriverkets yttrande vill bolaget klargöra att åtgärderna som erfordras beträffande Stridbäcksvägen inte är sådana att de berör bäckens vattenområde. Det kommer således inte att röra sig om någon vattenverksamhet som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt. Stridbäcksvägen är redan anlagd och kommer att kunna nyttjas efter smärre breddning eller rätning eller förstärkning i en del avsnitt. Dessa åtgärder kommer att utföras med iakttagande av försiktighetsprincipen och övriga tillämpliga bestämmelser i 2 kap. miljöbalken. Bolaget hänvisar till att Stridbäcken löper väster om och strängt taget parallellt med vägen ("huvudalternativ") fram till den punkt där bäcken viker av mot väster och korsar vägen under den av kommunen anlagda bron. Där breddning erfordras kommer i görligaste mån arbetena att ske på den sidan av vägen som vetter från bäcken. Några broar eller andra passager som berör Stridbäckens vattenområde erfordras inte.

Boverkets yttrande

Såvitt bolaget kunnat finna återfinns i anslutning till området endast ett fritidshus vid Svartsjön som vid vissa vindriktningar skulle kunna beröras av ett icke acceptabelt buller. Byggnaderna i övrigt inom det område där ljudet från anläggningen kommer att kunna överstiga 40 dB(A) är inte att betrakta som fritidshus. Vad avser situationen vid det aktuella fritidshuset skall framhållas dels att huset är beläget i gränssnittet för det område som kan påverkas av ett icke acceptabelt buller, dels att beräkningen av ljudets

utbredning är konservativ och bygger på att det hela tiden blåser ut från anläggningen mot omgivningen. Bolaget åtar sig tillse att det i praxis etablerade och fastställda riktvärdet iakttas vid huset och att det kan ske genom att det närmast belägna kraftverket tillfälliga kan stängas av om bullret skulle riskera att överstiga riktvärdet. I anledning av de synpunkter som framförs skall framhållas att utvecklingen av vindkraftverkens teknik och utformning hela tiden fortskrider. Detta gäller inte minst ljud från kraftverken. Sedan den i målet ingivna miljökonsekvensbeskrivningen upprättades har den fortsatta utvecklingen medfört att källjudet från de verk som är aktuella att uppföra minskat från 107,4 till 104,0 dB(A). Detta medför i sin tur att det område inom vilket ljudet kan uppgå till 40 dB(A) minskat än mer.

MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÅL

Miljökonsekvensbeskrivningen

Klagandena har yrkat att miljökonsekvensbeskrivningen inte skall godkännas. De har i Miljööverdomstolen framställt ett antal krav på kompletteringar. Miljööverdomstolen instämmer emellertid i miljödomstolens bedömning att miljökonsekvensbeskrivningen med de kompletteringar som gjorts uppfyller kraven i miljöbalken. Den bör således godkännas och kan därmed tillsammans med övrigt underlag som givits in i målet läggas till grund för prövningen.

Tillåtlighet

Regeringen har genom beslut den 12 april 2007 fastställt en detaljplan för området. Detaljplanen medger att det uppförs en vindkraftspark motsvarande den nu ansökta. Regeringen fann vid sin prövning att vad klagandena anfört om förändrad när- och boendemiljö, om rekreations- och naturvärden i området, om ljudspridning från vindkraftverk, om vald plats eller om planutformningen inte utgjorde skäl att upphäva planbeslutet.

Vidare har länsstyrelsen i den översyn av områden av riksintresse för vindkraft som är under utarbetande föreslagit Gabrielsberget som ett område för fortsatt utredning och i målet anfört att det kan anses utgöra riksintresse för vindkraft. Energimyndighetens inställning, såsom den redovisats i målet, innebär enligt Miljööverdomstolens bedömning, att det aktuella området med stor sannolikhet snart kommer att utpekas av myndigheten som ett område av riksintresse för vindkraft.

Miljööverdomstolen gör för sin del bedömningen att projektet Gabrielsberget är av riksintresse för vindkraft. Det finns, som Miljööverdomstolen bedömer det, inte något konkurrerande riksintresse.

Det finns enligt Miljööverdomstolen inte anledning att anta att verksamheten kommer att innefatta tillståndspliktig vattenverksamhet.

Miljööverdomstolen har i samband med huvudförhandlingen hållit en omfattande syn i området. Utifrån iakttagelser vid synen och vad som i övrigt framkommit i målet instämmer Miljööverdomstolen i de bedömningar som miljödomstolen gjort vad avser den sökta verksamhetens tillåtlighet.

Villkor

De villkor som miljödomstolen fastställt godtar Miljööverdomstolen. Det finns inte skäl att föreskriva ytterligare eller förändrade villkor.

Vad gäller hindersbelysningen konstaterar Miljööverdomstolen att Luftfartsstyrelsens nya föreskrifter förväntas gälla från och med den 1 januari 2008. Vad som förekommit i denna fråga i Miljööverdomstolen föranleder inte någon annan bedömning än den miljödomstolen gjort.

Bolaget har i miljödomstolen föreslagit att kontrollprogrammet skall omfatta vindkraftsparkens påverkan på renar och fåglar. Kontrollprogrammet för fåglar skulle innefatta uppföljning av dels habitatförlust för häckande fåglar under tre år, dels påverkan på flyttande fåglar under två år. Miljödomstolen fann inte skäl att i villkor fastställa vad kontrollprogrammet skulle innehålla i detalj. Efter vad som framkommit i Miljööverdomstolen, genom skriftväxling och vid huvudförhandlingen, instämmer Miljööverdomstolen i denna bedömning.

Överklagandena skall avslås.

Rättegångskostnader

Ann Lindbloms huvudmän samt Sveriges Ornitologiska förening har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Miljööverdomstolen. Eftersom målet endast rör ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet kan ersättning för rättegångskostnader inte utgå. Yrkandena skall därför avvisas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga D
Överklagande senast 2007-11-22

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Ulf Bjällås, miljörådet Lars Hydén samt hovrättsråden Henrik Runeson och Liselotte Rågmark, referent. Enhälligt.